

גליון מס' 68

ב"ה, ערב שבת קודש פרשת משות מסעי תשפ"א

כימרוב

מזד החסידות ובדרכי החסידות

אֶל ראשי המִּשְׁתָּה

מסעות של יהודי

מסה לפרשה מאת
הגה"ח ר' יואל כהן

דף היומי עם חסידות

ביאורים נפלאים
לשלהי יומא וריש סוכה

הוי דן לכף זכות

התועדות מרוקמות עם
הרה"ח ר' שבתי סלבטיצקי

במלאות עשר שנים לפטירת

האדמו"ר רבי אלעזר אביחצירא

זצ"ל, זכה 'כי קרוב' להתקבל לשיחת

עומק מאלפת ומכוננת בבית מדרשו

עם בנו וממשיך דרכו, האדמו"ר רבי

פנחס אביחצירא שליט"א • סדרת

לקחים מטלטלת לימי בין המצרים,

נשענת על מבועי התורה ויונקת

מחסידות לענפיה

פרשת מסעי

כל החיים אנחנו ב"אלה מסעי"

בכל יום ויום צריך יהודי להתעלות בעבודת ה' יותר ויותר. זוהי יציאת מצרים שבכל יום.

[זה גם הפירושים בדרך רמז במה שכתוב בהגדה: "מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובים בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית".

התנאים עמדו במדרגה יותר נעלית מהתלמידים, ולגבי מדרגתם הרגישו שהם עדיין במצב של 'לילה', חושך ומצרים, ולכן 'היו מספרים ביציאת מצרים', הן כפשוטו, מלשון סיפור, הן מלשון 'אבן ספיר' - הם האירו, והשתדלו להוסיף ולהרבות אור של קדושה 'כל אותו הלילה', כדי להאיר את חושך הלילה ולצאת ממצרים. תלמידיהם, כשראו כל כך הרבה אור של קדושה, אמרו להם: למה אתם עדיין עוסקים בלהאיר את הלילה ולצאת ממצרים, והרי כבר 'הגיע זמן קריאת שמע של שחרית' - לגבי התלמידים אור זה כבר נחשב ל'שחרית', לא כן לגבי רבותיהם].

המסע האחרון - ביאת המשיח

על-פי זה יובן לשון הפסוק "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים" - "מסעי" לשון רבים. אמנם בפשטות, בגשמיות, זה היה מסע אחד, מרעמסס לסוכות, ואחריו כבר יצאו ממצרים; אבל בעניין יציאת מצרים הרוחנית, היציאה ממצרים ומגבלות, הרי גם כשהולכים ומתעלים ברוחניות לדרגות גבוהות יותר ויותר, כל עוד לא הגיעו לארץ ישראל, "ארץ טובה ורחבה" - עדיין מצויים במצרים!

הרחבות האמיתית תהיה בגאולה העתידה, על-ידי משיח צדקנו. וזה מה שנאמר במסע האחרון "על ירדן יריחו" (מסעי לג,מח), ומובא בספרים שזה מרמז על משיח, שנאמר בו "והיריחו בירתה ה'".

מה שנחשב אתמול בבחינת 'יציאת מצרים', נחשב היום כ'מצרים' ולכן עכשיו עליו לצאת מחדש מ'מצרים', על-ידי עבודת ה' נעלית יותר

(ישעיה יא,ג), "דמורח ודאין" (סנהדרין צג,ב). וכל זמן שלא הגענו ל"ירדן יריחו", לביאת המשיח, שאז תהיה ההרחבה האמיתית - עדיין אנחנו במסעות של היציאה ממצרים.

ולכן נאמר "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים", "מסעי" לשון רבים, שיהודי צריך לדעת שלמרות שהוא מתעלה בעבודתו יותר ויותר, אבל כל עוד משיח עדיין לא בא, סימן שהוא עדיין שרוי ב'מצרים', וכולנו מצויים עדיין בעיצומם של המסעות,

בסיום ארבעים שנות המדבר, לקראת הכניסה לארץ ישראל, התורה מסכמת את כל ארבעים ושניים המסעות שעברו בני ישראל. וכך היא מתחילה: "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים". התורה מונה את המסעות, מהמסע הראשון, מרעמסס לסוכות, ועד בואם "על ירדן יריחו", סמוך לארץ ישראל.

ידועה השאלה: מה פשר הלשון "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים" - והלא היציאה מארץ מצרים הייתה במסע אחד, מרעמסס לסוכות, ואילו המסעות שלאחר מכן כבר היו אחרי היציאה ממצרים; אם כן, מהו "מסעי" לשון רבים, שמזה משמע שכל מ"ב המסעות הם "אשר יצאו מארץ מצרים"?

מבארת תורת החסידות ש'מצרים' הוא מלשון 'מִיָּצֵר' וגבול, עניין של צרות וצמצום ברוחניות, וזו אינה עבודה למסע אחד אלא זו עבודתו של האדם בכל מ"ב מסעות חייו. התכלית היא 'לצאת ממצרים' ולהגיע אל "ארץ טובה ורחבה" (שמות ג,ח) - רחבות, הניגוד של 'מצרים'.

מה בדיוק נחשב 'מִיָּצֵר' ומה 'מרחב'? אי-אפשר לקבוע בזה הגדרה אחת וכלל קבוע, אלא הדברים משתנים בין בני-האדם ובין מצבי זמן ומקום. לגבי אדם העומד בדרגה נמוכה בעבודת ה', שנפשו האלוהית שרויה בגלות קשה בתוך גופו ונפשו הבהמית, כשהוא יקבל עליו קביעות עיתים בכל יום ללמוד תורה, ולחשוב על פירוש המילות בתפילה - הוא כבר יצא מה'מצרים' שלו, שכן ביחס ל'מִיָּצֵר' שבו היה כלוא, עכשיו הוא כבר 'יצא ממצרים'. אבל אצל אדם נעלה, הנהגה מינימלית כזאת עדיין נחשבת 'מִיָּצֵר', ולגביו 'יציאת מצרים' עניינה להגיע לדרגה נעלית הרבה יותר. נמצא שאותה דרגה שלגבי אדם אחד נחשבת 'מרחב', לגבי אדם נעלה יותר היא עדיין נחשבת 'מִיָּצֵר'.

לצאת מחדש מ'מצרים'

זה גם אחד הביאורים מדוע צריך להזכיר יציאת מצרים בכל יום ויום, כמו שכתוב "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" (ראה טז,ג. ברכות יב,ב). והרי כשהתורה מצווה 'להזכיר' את יציאת מצרים אין הכוונה רק זיכרון בעלמא למאורע שאירע לפני אלפי שנים, אלא הכוונה שיהיה "נוזרים ונעשים", לחוות מחדש את יציאת מצרים, וכמאמר המשנה "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" (פסחים קטז,ב). לפי זה דרוש ביאור מה פשר הציווי להזכיר ולחוות את יציאת מצרים בכל יום מחדש, והרי אחרי שהאדם כבר 'יצא ממצרים' אתמול, מה הצורך לחזור על כך היום שוב?

אלא הביאור בזה הוא, על-פי מה שהוסבר לעיל, שהמושגים 'מצרים' ו'יציאת מצרים' הם יחסיים, ובכל יום ויום יש לצאת מ'מצרים' נעלים יותר. גם אם אתמול היהודי פעל בעצמו לצאת מהמְצָרִים והמגבלות שלו ולהתרחב ולהתעלות בעבודת ה', הרי היום הוא כבר עומד במצב חדש, שלגביו מה שנחשב אתמול בבחינת 'יציאת מצרים' כבר נחשב היום כ'מצרים', ולכן עכשיו עליו לצאת מחדש מ'מצרים', על-ידי עבודת ה' נעלית יותר. וכך

ובאש אתה עתיד לבנותה

"לך אמור להם ויתעסקו לקרות
צורת הבית בתורה ובשכר
קרייתתה אני מעלה עליהם כאילו
הם עוסקים בבניין הבית"
(תנחומא צו, יד)

על יסוד דברי המדרש האמורים
עורר הרבי מדי שנה
בימי בין המצרים

**ללמוד את הלכות בית
הבחירה להרמב"ם**

**וכן את ספר יחזקאל פרקים
מ-מג ומשניות מסכת מידות
העוסקים בבית המקדש השלישי**

ויהי רצון שייהפכו ימים אלו לששון
ולשמחה בגאולה האמיתית והשלמה
ובבניין בית המקדש

נמסר במסגרת תכנית שיעורי
חסידות בטלפון, ונערך לדפוס
על ידי הרב מנחם מענדל פלדמן

"מסעי" לשון רבים, "אשר יצאו מארץ מצרים", ויש להוסיף ולהתעלות
ו'לנסוע' עד שנגיע לגאולה השלמה.

זה גם אחד הטעמים ל"יש נוהגים" (וכן הוא מנהג חב"ד) שכאשר
קוראים בתורה את המסעות שבפרשה – קוראים את כל מ"ב המסעות
יחד, ואין מפסיקים ביניהם (גם בקריאה של שני וחמישי). טמון בזה
רמז: אסור להפסיק באמצע המסעות, מתוך מחשבה שלגבי הקצרים
של אתמול כבר יצאנו ממצרים, אלא חובה להמשיך הלאה והלאה
במסעות, עד שמגיעים ל"ירדן יריחו", לביאת המשיח.

בה בעת יש כאן הוראה נוספת, גם ליהודי העומד במדרגה נמוכה
מאוד, ושרק התחיל את המסע של "ציאת מצרים", או שהוא עדיין
ב"מצרים" ואפילו לא התחיל עדיין את המסע. עלול הוא לחשוב: לפני
דרך ארוכה כל כך, מ"ב מסעות, כמה רחוק אוכל להגיע? איך אצליח?
עליו לדעת שאם הוא רק מתחיל את המסע, אפילו בצעד הראשון – כבר
התחילה הציאה ממצרים! ובכוח יציאה וגאולה זו יעזור לו הקב"ה
שיוכל להמשיך את המסעות עד שיגיע ל"ירדן יריחו".

**הוראה כפולה: לאיש המעלה שעליו להוסיף
'לצאת ממצרים', ולמי שעומד במדרגה נמוכה
– שבצעד הראשון כבר מתחיל את גאולתו**

נמצא שיש כאן הוראה כפולה:

א. ליהודי שמחזיק את עצמו לאיש מעלה, שעלול להסתפק במצבו
הנוכחי – עליו לדעת שלעומת מדרגות נעלות יותר הוא עדיין במצרים,
ואסור לו להפסיק באמצע המסעות, אלא עליו להוסיף ולהתקדם
במסעות עד ל"ירדן יריחו".

ב. ליהודי שבמדרגה נמוכה, העלול לחוש נמיכות רוח ולחשוב
לעצמו: מה הוא כבר יכול לפעול? לאן כבר יוכל להגיע? – עליו לדעת
שבצעד הראשון שהוא עושה, הוא כבר מתחיל את ה"ציאה ממצרים",
וה' יעזור לו שיוכל להמשיך הלאה עד ל"ירדן יריחו", לביאת המשיח.

וכפסק הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד): "צריך כל אדם שיראה
עצמו... כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו
חייב... עשה מצווה אחת – הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו
לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה". נמצא שאפילו על-ידי פעולה
אחת בכוחו של יהודי להביא את כל העולם כולו ל"ירדן יריחו", לביאת
המשיח.

(לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 348; שם עמ' 540)

**אלפי יעדים,
נתיב אחד!**
נתיב מדיה – היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

**אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.**

נתיב מדיה
074-703-5009

רצוה שיהיו עלך יעדי לעד?
טלפון אחד והוא בנתיב הנכון.
074-703-5009

לראי מבנה השכלה

עשר שנים מלאו בימים אלו לפטירתו הטראגית של האדמו"ר רבי אלעזר אביחצירא זצ"ל • במרוצת העשור שחלף, המונים מכל קצות הקשת התורנית פוקדים את הבית בבאר שבע כשהם עושים אוזנם כאפרכסת לכל אשר יוצא מפי בנו וממשיך דרכו, האדמו"ר רבי פנחס אביחצירא שליט"א • לרגל יום ההילולא העשירי ובעיצומם של ימי בין המצרים, זכינו לנועם-שיח מאלף ומעמיק בענייני דיומא • וגם: הצצה נדירה לדמותו הכבירה של האדמו"ר זצוק"ל • פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר

בנימין ליפקין, הרב יהודה כהן

נו מצויים בעיצומם של ימי בין המצרים, לקראת השבת השנייה של תלתא דפורענותא. כיצד ניתן לחזק ולהתחזק בימים אלו, כאשר החושך יכסה ארץ, אסונות קשים ובלתי נתפסים באים עלינו ואנה אנו באים? אכן ימים אלו מלמדים אותנו להסתכל על כל המאורעות במבט מעמיק יותר. נתבונן תחילה במהותם של ימים אלו. כעת אנו בעיצומם של 'תלתא דפורענותא', בהם מפטירים בשבת בנבואות החורבן, ואחר כך באים 'שבעא דנחמתא', בהם מפטירים בנבואות הגאולה.

ולכאורה נשאלת שאלה פשוטה: הרי מהלך זה של 'תלתא דפורענותא' ו'שבעא דנחמתא', חוזר על עצמו כל שנה מחדש. כבר בשבעה עשר בתמוז יודעים שבעוד שלושה שבועות יסתיימו ימי האבל, ועוד לפני שבעה עשר בתמוז מציינים בלוח את התוכניות לימים שאחרי תשעה באב. במבט שטחי, זה נראה כריטואל קבוע שחוזר על עצמו כל שנה באותו אופן, ומלכתחילה יודעים שאלו הם ימי אבל שאמורים להסתיים בקרוב.

ולכאורה, כשמדובר במקרה של אבל ל"ע, התהליך מובן: תחילה שרוי האבל בעצבות על האבל שהתרחש אצלו, ולאט לאט מתחיל להתנחם, רואה עוד כמה דברים וייתכן גם שיראה גם כמה דברים טובים שצמחו ממה שהיה נראה תחילה כאסון.

אבל כאן הרי מדובר במאורע מעציב שהתרחש כבר לפני קרוב לאלפיים שנה: בית המקדש נחרב, ובמשך מאות השנים שעברו טרם נבנה. מהו אם כן העניין בחזרה הקבועה על ה'שבעא דנחמתא' בכל שנה מחדש ודווקא אחרי שמקדימים להם 'תלתא דפורענותא'?

את פשר הדבר נוכל ללמוד מההפטרה הראשונה הפותחת את ה'תלתא דפורענותא': בנבואתו הראשונה ראה ירמיהו 'מקל שקד' ובנבואתו השנייה ראה 'סיר נפוח'. הנביא מתאר כיצד ה' פונה אל ירמיהו ושואל: "מה אתה ראה ירמיהו?". תיאור זה מלמדנו כי הפתרון שנרשם בנפשו של הנביא איננו בהכרח כוונת ה' השלמה ובמידה מסוימת יש לנביא אפשרות לפרש

לכאורה שאלתו של רבי עקיבא "מפני מה אתם בוכים", מתמיהה מאוד: וכי לא הבין בעצמו את גודל האסון בעובדה ששועל יוצא מבית קדשי הקדשים?! הרי ברור שהתגובה הטבעית למחזה זה היא – בכיה מעומק הלב.

התמיהה כפולה: ראשית, על עצם הצחוק של רבי עקיבא, וכמו ששאלוהו התנאים "מפני מה אתה משחק"; שנית, על כך שהוא כביכול תמה על בכייתם של התנאים!

בהכרח שרבי עקיבא ראה בעובדה זו נקודה שונה לגמרי ממה שראו בה חבריו התנאים, עד כדי כך שלא הבין מדוע הם בוכים.

לרבי עקיבא הייתה הסתכלות שונה לגמרי מההסתכלות הרגילה. כך גם מאורעות רבים שהיו בימי חייו, רבי עקיבא ראה אותם באור אחר לגמרי.

המבט של רבי עקיבא

יש דוגמאות לכך?
בוודאי.

עשרים וארבעה אלף תלמידים היו לו לרבי עקיבא, ומתו כולם בפרק אחד. אדם אחר במצב כזה היה שוקע בייאוש, היה מבין שהקב"ה אינו חפץ יותר בתורתו, וכי אין לו סייעתא דשמיא בהעמדת תלמידים, ובכך היה מסיים את חייו.

אבל רבי עקיבא נהג בצורה הפוכה: הוא קם והלך ל"רבותינו שבדרום", הוא חיפש תלמידים נוספים, לימד חמישה תנאים, ובסוף "מהם יצאה תורה".

ההסבר לכך הוא כי המבט של רבי עקיבא על אסונות היה פנימי יותר ועמוק יותר. הוא לא ראה רק את מה שרואים על אתר אל מול העיניים אלא את העומק הטמון במאורע המתרחש.

תכונה זו ייחודית לרבי עקיבא לא רק ביחס לחבריו התנאים, אלא אף על משה רבינו:

הגמרא במסכת מנחות מספרת שמשה רבנו ראה בשמים את רבי עקיבא מרביץ תורה לתלמידים, וביקש מהקב"ה שיראה לו את השכר המגיע לרבי עקיבא, והראה לו כיצד "שוקלין את בשרו במקולין". אמר משה רבנו לקב"ה: "רבותיו של עולם, זו תורה וזו שכרה?!" אמר לו: "שתוק, כך עלה במחשבה לפני".

רבי עקיבא יכול היה לקבל יסורים, באופן כזה שלא היה מובן אפילו למשה רבנו. אבל רבי עקיבא קיבל את זה בהשלמה גמורה, וכפי שמספרת הגמרא, שכאשר הוציאו אותו להריגה, אפילו תלמידיו תמחו על האופן בו אמר שמע ישראל. ורבי עקיבא ענה ש"כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי ואקיימנו".

יש ווארט מה'ערוך השולחן', על המעשה המוכבא ב'הגדה של פסח' שרבי אליעזר ושאר חכמים היו מסובים בבני ברק אצל רבי עקיבא. לכאורה, כיצד הסב רבי עקיבא בפני רבותיו רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי טרפון – הלוא ההלכה היא שאין רשאי תלמיד להסב בפני רבו? ובכלל, מה ראו כל החכמים להגיע לבני ברק לליל הסדר?

ומבאר ה'ערוך השולחן', שרבי עקיבא היה עמוד הנחמה של הדור, ולכן בצילו ביקשו התנאים להסתופף בבוא ליל הסדר, ללמוד ממנו כיצד מספרים ביציאת מצרים בשירה והלל בימים של צער וחורבן. אותו הפסח סמוך לחורבן בית שני היה ותחושת האבל והכאב הציפה את הלבבות. בשעה קשה זו ביקשו התנאים מורה דרך שיורה להם כיצד לנהוג, ולשם כך עלו לביתו של רבי עקיבא וביקשו להיות תלמידיו וללמוד מדרכו המיוחדת, לה נחשפו בשעה ששמעו קול המונה של רומי ובשעה שראו שועל יוצא מבית קודש הקדשים.

רבי עקיבא הוא, אפוא, ה'רבי' של הגלות, ומלמד את העומק והמשמעות של החורבן.

חורבן המקדש – להצלת ישראל

מה אם כן ראה רבי עקיבא בחורבן בית המקדש?
ההסתכלות של רבי עקיבא הייתה – מבט למרחוק.

את מחזה הנבואה באופנים שונים (ולכן נקראת נבואה כזו 'אספקלריה שאינה מאירה'). לכן אחרי המחזה שואל הקב"ה את הנביא "מה אתה רואה" – ברצונו לשמוע מהנביא האם אכן הבין אל נכון את כוונת המחזה.

ירמיהו עונה לקדוש ברוך הוא: "מקל שקד אני רואה". על כך הקב"ה עונה לו: "היטבת לראות". הקב"ה כביכול מאשר את מה שאמר הנביא ומסביר גם את פשר המחזה, "כי שוקד אני על דברי לעשותו".

רש"י על אתר מביא בשם "מדרש אגדה, השקד הזה הוא משעת חניטתו עד גמר בישולו עשרים ואחד יום, כמנין ימים שבין שבעה עשר בתמוז שבו הובקעה העיר לתשעה באב שבו נשרף הבית". זאת אומרת שבנבואה זו טמון עומק עניינם של ימי בין המצרים.

את תוכן הנבואה נבין מתוך שאלה נוספת:

רש"י מציין שימי בין המצרים הם עשרים ואחד ימים, אך למעשה, משבעה עשר בתמוז ועד תשעה באב ישנם עשרים ושניים ימים ולא רק עשרים ואחד, ויתרה מזו: כאשר מונים עשרים ואחד ימים בלבד – העיקר חסר, כי ביום העשרים ושניים חל תשעה באב שבו היה עיקר השריפה, כאשר לעת ערב הציתו אש בבית המקדש.

'מועד' תשעה באב

אם כן, על השאלות על המצב בכלל, התווספו עוד שאלות גם על שלושת השבועות בעצמם.

זה רק מוכיח שאי אפשר לתת לימים אלו לעבור במבט שטחי, אלא בהכרח להיכנס לעומק הענין, ולהבין מה משמעותם של ימים אלו עבורנו.

ובכן, נסיים בשאלה ששואל האריז"ל...

ונצטט את הדברים בשלמותם (מתוך 'שער הכוונות'), כי בדברי האריז"ל נמצא המבוא להבנת סוגיה עמוקה זו:

"מה שנהגו ביום ט"ב במנחה לומר פסוקים של נחמות וגם לקום ולשבת על הספסלים למעלה, ואדרבא, נראה מן התלמוד בבלי כי לעת ערב הציתו אש בהיכל ביום ט"ב ונשרף בעת המנחה ועל פי זה היה ראוי להחמיר במנחה יותר מבשחר.

"אבל הענין יובן כמה שדרשו בגמרא על פסוק מזמור לאסף אלקים באו גוים כו', והקשו, מזמור? ! קינה מיבעי ליה! ותיצרו, כי בתחילה התחילו האויבים להרוג את בני ישראל, ואז חשבו ישראל שלא יהיה ח"ו תקומה למפלתם ויכלו ח"ו בחרב האויבים. ובראותם שהציתו אש בהיכל לעת ערב שהוא זמן המנחה, אז אמרו מזמור ושמחו שמחה גדולה וקבלו נחמה, כי אם ח"ו לא היה הקב"ה משליך חמתו על העצים ועל האבנים לא הייתה תקומה לשונאי ישראל, וכמו שאמרו רז"ל כלה את חמתו ויצת אש בציון. ונמצא כי לעת מנחת ערב שהציתו אש בהיכל אז אמרו ישראל מזמור וקבלו נחמה על צרתם, אם כן המנהג הנזכר הוא טוב ונכון".

תשעה באב הוא יום אבל, ובעצם הוא האבל הן מצד תוכנו של יום, והן בחומרת הלכות אבילות הנוהגות בו. אבל במקביל, דוקא יום זה הוא מועד, ודוקא לעת ערב, כשהגיע רגע החורבן, אז "שמחו בני ישראל שמחה גדולה".

את עומק הענין נבין מתוך סיפור הגמרא בסוף מסכת מכות אודות רבי עקיבא וחורבן הבית, גם אצל רבי עקיבא מצינו הנהגה והסתכלות מעין זו על כללות ענין החורבן.

הסיפור ידוע ומופיע בגמרא בסוף מסכת מכות:

פעם אחת עלה רבי עקיבא עם חבריו התנאים לירושלים, וכשהגיעו להר הצופים וראו את מקום המקדש, קרעו בגדיהם כדין הרואה בית המקדש בחורבנו. ומשהתקרבו והגיעו להר הבית, ראו בעיניהם מחזה קורע לב: שועל יוצא מבית קדשי הקדשים.

החכמים שהיו עם רבי עקיבא החלו לבכות ולהתאבל בשברון לב על חורבן בית ה', ואילו רבי עקיבא היה עומד ומצחק.

הביטו בו חבריו התנאים ולא יכלו להתאפק מלשאל: רבי עקיבא, מפני מה אתה מצחק? השיב רבי עקיבא בשאלה: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: הלוא על מקדש ה' נאמר: "הָיָה הַקֶּרֶב יוֹמָתָה" ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה?!

אלה תולדות

האדמו"ר רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל נולד כליל יום ד' כמנחם אב תש"ז במרוקו לאביו האדמו"ר רבי מאיר אבוחצירא זצוק"ל, רבה של העיר פאס ובנו הגדול של האדמו"ר רבי ישראל אבוחצירא, בבא סאלי, זצוק"ל.

עם לידתו בחצות לילה פרצה צהלה גדולה בקרב כל בני הקהילה והחלו ריקודי שמחה נרגשים לכבודה של שמחה בבית צדיקים. משניתן לו כברית השם 'אלעזר', היה מפרש זקנו, בבא סאלי, את ראשי התיבות של השם: "עין לא ראתה אלוקים זולתך".

משחר נעוריו בלט בפרישותו המיוחדת ובהתרחקות מכל מנעמי תבל. את כל יומו השקיע בלימוד התורה, בהתמדה רבה ומופלגה. כבר באותם ימים החל במסכת עבודת שמירת העיניים וטהרתן.

בהיות רבי אלעזר כבן שמונה עשרה, בט' אב תשכ"ה, נפטרה עליו אימו, הרבנית הצדקת מרת שמחה ע"ה. לימים היה רבי אלעזר מספר רבות על צדקותה ועל מסירותה ונאמנותה לתורה.

לאחר פטירת הרבנית החליט רבי מאיר לעלות עם משפחתו לארץ הקודש והתיישב בעיר אשדוד. קבע את ביתו בדירה צנועה, הרחק מכל הגדולה שהייתה מנת חלקו במרוקו, אך עד מהרה התחבב על בני העיר ואלו הפכו אותו אלוף לראשם.

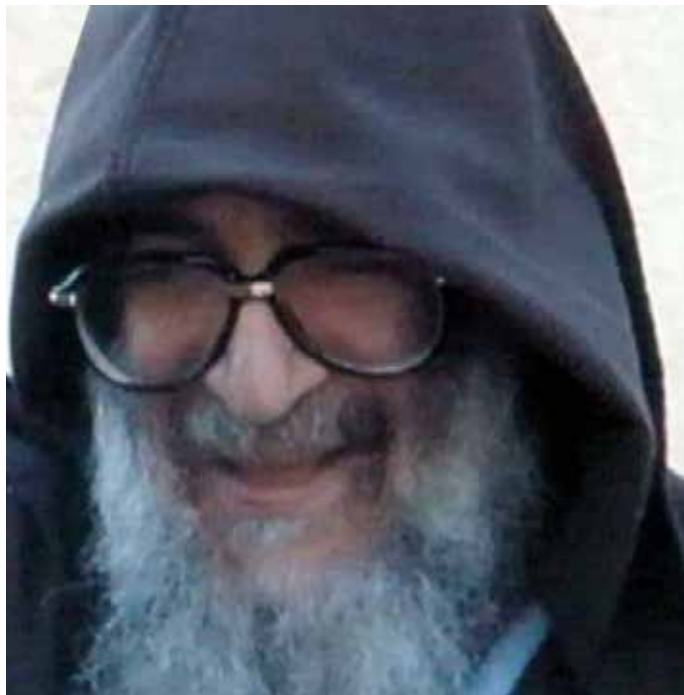
עם עלותם לארץ כננס רבי אלעזר ללמוד בישיבות 'הרמב"ם' ו'בית יוסף' בתל אביב. בהמשך עלה לעיר הקודש ירושלים כדי ללמוד בישיבת 'פורת יוסף' והפך עד מהרה לארי שבחבורה, הן בלימוד והן במעלות הקדושה.

לאחר נישואיו עם הרבנית מרת דבורה תבלחט"א המשיך ללמוד בישיבת 'פורת יוסף' עד שזקנו הגדול, בבא סאלי, הורה לו לעבור לעיר באר שבע ולקרב את יהודיה לתורה וליראת שמים. את מצוות זקנו שמר מכל משמר ולמרות שלא הייתה זו עיר של תורה, קבע בה את ביתו ועד מהרה גם את בית מדרשו ואורו החל לזרוח בקרב תושבי העיר. ככל שנקפו השנים, האיר זוהרו למרחקים והמונים החלו משחרים לפתחו בבקשם לשמוע דעתה של תורה או לקבל עצה והדרכה, ברכה וישועה.

מוסדותיו בבאר שבע שנקראו על שם גדולי המשפחה – 'יגל יעקב ישמח ישראל' – הלכו והתרחבו, עד שהפכו לאימפריה מסועפת של תורה, שעל דגלה חנו תלמידים רבים, יחד עם מפעלי חסד וצדקה. הקפדתו על שמירת עינו, שהייתה באומנה איתו מאז שנות ילדותו, התחזקה ביותר בהיותו איש של העדה. כמעט לא ראו אותו ברחובה של עיר ואף כשיצא, היה סגור ומסוגר ועיניו מכוסות. גם בשעות קבלת הקהל לא הרים את עיניו להביט בפני הפונים וגלימה כיסתה את ראשו.

באי בית מדרשו מדברים בערגה על השבתות המיוחדות בצלו. משסיים את תפילותיו ערך את סעודות היום הקדוש שעות ארוכות, אמר דברי תורה והדרכה ורומם את המתכנסים בהיכלו.

רבי אלעזר הותיר אחריו שבט מפואר – חמישה בנים ושתי בנות. בנו הגדול, האדמו"ר רבי פנחס, ראש הכולל בבאר שבע, הוכתר לממלא מקומו בקודש וממשיך את מורשת הזהב של הבית הגדול.

לא פסיק כוניה מגירסא. האדמו"ר רבי אלעזר אביחצירא זצ"ל, שהשבוע מלאו עשר שנים לפטירתו

ניתן ללמוד זאת מהסיפור הידוע על "אבנים שחקו המים", כשעמד על פי הבאר וראה חקיקה באבן שיצרו המים המטפטפים מדי יום ביומו טיפין טיפין, ומיד דן קל וחומר בעצמו "מה רך פיסל את הקשה, דברי תורה, שקשים כברזל, על אחת כמה וכמה שיחקקו את ליבי, שהוא בשר ודם! ומיד הלך ללמוד תורה".

רבי עקיבא ראה בתחילת התהליך את מטרתו הסופית, בטיפה הראשונה שירדה על האבן ראה כיצד בסופו של תהליך ייווצר חור באבן.

כך גם בסיפור החורבן: ראייתו של רבי עקיבא הייתה למרחוק, ומתוך גדלות אמונתו היה העתיד הרחוק בעיניו כמו הווה קרוב. הוא ראה כמו חבריו את כאב החורבן, אך ודאות הגאולה וההכרה הברורה כי בגמר החורבן נעוצה תחילת הבנין, גרמו לכך שכאב החורבן היה בעיניו כעננה קטנה ביחס לשמחת הבנין שמתחיל, ולא הבין מדוע חבריו נתפשים למראה החיצוני של החורבן ובוכים במקום לראות את בשורת הגאולה שנגלית לעיניהם.

אולם בעומק יותר, לא רק שרבי עקיבא ראה בהווה את הישועה שאמורה להגיע בעתיד אלא שראה את העומק הטמון בחורבן עצמו בשעת מעשה. ועומק הדברים נמצא בדברי חז"ל שהבאנו על הפסוק "מומור לאסף" – ש"שפך את חמתו על העצים ועל האבנים":

בפשטות נראה כי הקב"ה כביכול 'התאפק' ובמקום לכולות את זעמו על עם ישראל, כילה את זעמו על בית המקדש. אבל בעומק העניין הקב"ה השתמש בבית המקדש כתחליף: במקום להביא כליון על בני ישראל, כילה את בית המקדש.

וזה מה שהבין וראה רבי עקיבא במציאות החורבן. הוא לא ראה רק את בית המקדש החרב, אלא ראה את העומק הטמון בזה, את גודל החיבובות שיש לבני ישראל אצל הקב"ה.

הרי בית המקדש הוא מקום השראת השכינה, הוא "המקום אשר יבחר ה'", ונקרא 'מנוחה' ו'נחלה' של הקב"ה, שם האיר שם הוי' במלואו, כמו שנאמר "המקום אשר אזכיר את שמי" – ובכל זאת, כשגורלם של בני ישראל על כף המאזניים, הקב"ה מעדיף את קיומם של בני ישראל מאשר את קיומו של בית המקדש, ועם כל הצער שהיה לקב"ה בהחרבת ביתו האישי, בכל זאת העדיף את הצלתם של ישראל, ובוזה ראה רבי עקיבא תקווה גדולה לבני ישראל.

בכך נבין את תשובתו של רבי עקיבא לתנאים שבכו כשראו את השועל יוצא מבית קדשי הקדשים:

"לכך אני מצחק, דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיה... תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב לָכֵן בָּגְלָלְכֶם צִוֵּן שָׁדָה תַּחֲרֹשׁ וִירוּשָׁלַם עֵינֵי תִהְיֶה וְהָרַבְּתִי לְבָמוֹת יָעַר. ובזכריה כתיב עד יִשְׁבוּ זָקֵנִים וְזָקֵנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעָנֹתוֹ בְּיָדוֹ מִרְבַּיִם. עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה. עכשיו, שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת".

שושלת אבוהצירא

ראש משפחת אבוהצירא המפוארת היה רבי שמואל אלבו. בעקבות הנס הגדול, שבו הפליג בים מאיסטנבול שבטורקיה עד יפו על גבי מחצלת (בערבית: חצירא), שונה שם המשפחה ל'אבוהצירא', שתרגומו 'אבי המחצלת', לזכר הנס הגדול.

רבי שמואל נולד בארץ ישראל. גדל בתחילה בירושלים ולאחר מעשה הנס העתיק את מקום מגוריו לעיר צפת והפך לתלמידו של רבי חיים ויטאל. לאחר מכן עבר יחד עם רבו לדמשק שבסוריה, בה גם מקום מנוחתם.

בנו של רבי שמואל היה רבי יוסף, בנו רבי מכלוף, בנו רבי יחיא, בנו רבי עיוש, בנו רבי יעקב בן עיוש, בנו רבי יחיא השני, בנו רבי אברהם, בנו רבי מסעוד – אביו של מרן 'אביר יעקב' אבוהצירא הטמון במצרים. מדי שנה, בכ' בטבת, נערכת עלייה המונית לקברו בעיר דמנהור, הידוע כמקום המסוגל לנסים.

ה'אביר יעקב', ששימש כרב העיר תפילת שבמרוקו, שרבוניה עברה בירושה בין צדיקי המשפחה, היה גדול בתורה, מקובל, חסיד מפורסם ומלומד בנסים. סיפרו אודותיו שנגלה אליו אליהו הנביא. הוא מוזכר בסילודין על ידי בני עדתו ומורגל בלשונם לברך בשמו ולהתפלל בזכות הצדיק.

ידי רב לו בחכמת הנסתר כבתורת הפשט. כל השבוע לא יצא מבית מדרשו, לילה ויום, ולא נכנס לביתו כי אם בליל שבת. היה בעל צדקה וביתו פתוח להכנסת אורחים. כתב ספרים לרוב בכל מקצועות התורה.

רבי יעקב הניח אחריו ארבעה בנים. ביניהם רבי מסעוד, אביהם של רבי ישראל אבוהצירא זצוק"ל, בבא סאלי, אחיו רבי דוד, שנהרג על קידוש השם ומכונה 'עטרת ראשינו', ואחיו רבי יצחק, לימים רבה של רמלה, המכונה 'בבא חאקי'.

בבא סאלי נולד בראש השנה תר"נ. אביו, רבי מסעוד, שידע את שורש נשמתו הקדושה של הבן, רצה לקדשו בקדושה יתירה מהיום הראשון ללידתו וקבע משמרות תלמידי חכמים בפתח חדר היולדת. אלו ישבו והגו בתורה וכך חדרו דיבורי קדושה לאוזני הך הנולד.

מחמת גודל הערצת רבי מסעוד את אביו לא חפץ לקרוא לבנו בשם יעקב. הוא חשש מזלזול בכבוד האב וסמך על הפסוק "לא יעקב ייאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל". נזרקה נבואה קטנה מפיו והתקיים בבבא סאלי הפסוק במלואו.

מפורסם היה בבא סאלי בצדקתו ועם עלותו לארץ הקודש הפך לתל תלפיות עבור רבבות עמך בית ישראל. מכל העדות והחוגים שיחרו לפתחו וכל העם קוראים אחריו: "מקודש, מקודש".

בארץ ישראל הוכר בבא סאלי כ'רבן ומאורן של עדות המערב'. כל הפרטים שעמדו בחיי העדה הגיעו לפתחו. רבנים מכל הארץ, ראשי ישיבות ואדמו"רים היו שואלים בעצתו ומבקשים את ברכתו ועד היום שמו נהגה בדחילו ורחימו.

רבי מאיר אבוהצירא זצוק"ל מאשדוד, בנו הגדול של בבא סאלי, נפטר על פניו כשנתיים לפני פטירתו, בהותירו אחריו שבט מפואר של אדמו"רים וממשיכי השושלת. הגדול שבהם היה רבי אלעזר זצוק"ל מבאר שבע, שפתיל חייו הקדושים נגדע בחטף. אחיו הם האדמו"רים רבי דוד מנהריה, רבי רפאל, רבי יקותיאל ורבי ישועה ורחמים. כל אחד מהם מנהיג חצר ומוסדות לתפארת.

הגאון רבי פנחס אבוהצירא שליט"א בשיחה מיוחדת השבוע במעון ל"י קרוב.
נראים: עורך 'כי קרוב' בנימין ליפקין, הרב יהודה כהן והרב מאיר אליאני

תשובתו של רבי עקיבא אינה מובנת כלל: מדוע התגשמות הנבואה הראשונה מחזקת את האמון בקיום הנבואה השניה, וכי לא די בכך שהדבר נאמר בנבואה כדי שנאמין בכל לב שיתקיים? מה ראה רבי עקיבא לתלות קיום של נבואה אחת בקיום חברתה?

אלא: רבי עקיבא ראה בקיום נבואת החורבן את גודל זכותם של בני ישראל, ולכן כךך את התגשמות נבואת החורבן בהתגשמות נבואת הגאולה, שכן החורבן הראה את גודל חביבותם של ישראל אצל הקב"ה.

ניתן, אפוא, לדמות זאת להתרחשות הבאה: ילד רץ לכביש, וברגע האחרון תופס אותו אביו בבגדו על מנת להצילו. אלא שבינתיים החולצה של הילד נקרעה. הילד ימרר בבכי על החולצה שנקרעה לו. אבל האבא יתרגש וישמח מאוד על שהציל את הילד מסכנת חיים.

בדומה לכך מבאר האור החיים את הסיבה לכך שמשנה רבנו היכה על הסלע: הוא ידע שאילו ייכנס לארץ ישראל, בית המקדש שייבנה – לא יוכל להיחרב. ומכיון שכך, אם יחטאו ישראל, בהכרח שהם אלו שילקו ויהיה בהם כלה חלילה, ולכן העדיף לגרום מצב שבית המקדש ייחרב כדי שיתאפשר המשך קיומם של בני ישראל.

ולכן, תשעה באב נקרא 'מועד' – למרות שבו התרחש החורבן הנוראי, משום שמשמעותו של מועד היא כלשון הפסוק "אשר אועד לך שמה", זו הזדמנות של התגלות הקשר שבין הקב"ה לבני ישראל. ואין לך 'מועד' גדול מזה – שהקב"ה מראה את עוצם חיבתו לבני ישראל, אשר עבורם הוא מחריב את ביתו!

על זה אמר הקב"ה לירמיהו הנביא "היטבת לראות" – ירמיהו הבין לעומק את תוכן הפורענות, ולכן פירש את משמעות ה'שקד' שבא לרמוז על עשרים ואחד יום, ולא על עשרים ושניים. משום שבתשעה באב עצמו מתחיל ה'שבעה דנחמתא', כי בו התגלה עוצם אהבתו של הקב"ה לבני ישראל. ועל זה אמר הקב"ה "כי שוקד אני על דברי לעשותו" – יש כאן כוונה עמוקה בכל תהליך החורבן.

ובשורש הענין ניתן לומר: ידועה המחלוקת בנוגע לטעם הציווי על הקמת המשכן. הרמב"ן בתחילת פרשת תרומה מבאר שבני ישראל רצו שהגילוי של מתן תורה ימשיך ללוות אותם גם בהמשך, ולכן ציווה ה' שיעשו משכן ובו יהיו הארון והלוחות, שם תשכון השכינה כמו ששרתה על הר סיני. אולם רש"י ועוד מפרשים מבארים, שהמשכן נועד להיות כפרה על חטא העגל.

ועל פי דבריהם נמצא שאילו לא חטאו ישראל, לא היה להם צורך במשכן, היות שהם עצמם היו כלי להשראת השכינה.

והנה כעת שנחרב בית המקדש, חזרו בני ישראל לאותו מצב לפיו השראת השכינה צריכה להיות עליהם בעצמם.

ניחמתנו"), בלי הקדמת 'תלתא דפורענותא'. כדי להגיע להכרת הפן החיובי של החורבן, חובה להכיר תחילה בערכו של בית המקדש ובמשמעותו עבור כל יהודי וכתוצאה מכך להרגיש את החסר לנו בהעדר בית המקדש. רק אז נעריך אל נכון את גודל החידוש בכך שבכל זאת העדיף הקב"ה את החרבת בית המקדש למען הצלתם של ישראל. בית המקדש הרי נקרא "בית חיינו", וזאת משום שמשם קיבלנו חיות אלוהית עבור הנשמות שלנו. ידועים דברי חז"ל שקרבן התמיד של שחר היה מכפר על עבירות של הלילה והתמיד של בין הערביים היה מכפר על עבירות שעברו במשך היום. וכמו כן ביום הכיפורים היה השעיר לעזאזל שהיה מכפר על כל העבירות, כמבואר במסכת שבועות ויומא.

אבל האמת היא שלא זו שביית המקדש ניקה את העבירות שבני ישראל נכשלו בהן בעבר, אלא הוא אף היה נותן כוחות עבור העתיד. כשיהודי היה מגיע אל בית המקדש היה מקבל רוח טהרה ועוצמה רוחנית שהייתה מחסנת לו את הנפש שיוכל להתגבר על היצר במשך כל הזמן שאחר כך. כשבני ישראל עלו לרגל הם ראו את השכינה, וראיה זו פעלה עליהם שתהיה יראת ה' על פניהם לבלתי יחטאו, וזהו עיקרו של בית המקדש.

ניתן להמחיש זאת במציאות שלנו – כמו כשבאים אל הצדיק, וזוכים לראותו מקרוב, ובפרט כשזוכים להיכנס אליו ולשוחח איתו. מלבד ההדרכה שמקבלים ממנו ודברי התורה ששומעים ממנו, הרי עצם השהיה בקרבתו מקרינה על הנשמה כוחות חיוביים, ומתחילים להרגיש רצונות של קדושה ומשיכה ללימוד התורה וקיום המצוות. והרבה יותר מזה היה בכניסה לבית המקדש.

כמובן הייתה עבודת בית המקדש, קרבנות וקטורת ונרות וכו', אבל כל אלו לא היו אלא ביטוי לאנרגיה הרוחנית של בית המקדש.

ולכן בית המקדש הוא ה'חיים' הרוחניים של כל יהודי. וזהו הכאב – על הקשר הזה שנעדר מאיתנו. בית המקדש היה מקום ה'חיבור' של בני ישראל לקב"ה.

בעצם, כשרואים את המצב הרוחני שלנו, כל אחד בפן האישי, וגם במרחב הציבורי, רואים את ירידת הדורות – מה שעומד מאחורי זה היא העובדה שאין לנו בית המקדש.

האבל אם כן הוא אישי. לא רק צער על חורבן שאירע פעם לפני מאות שנים, אלא חוסר שמורגש כיום הזה, ובחיינו האישיים של כל אחד. וכלשון הכתוב "תיסרך רעתך" – הכאב הוא מכוח הרע שיש אצלנו, כתוצאה מהעדר בית המקדש.

וגם במישור החומרי, הבעיות שישנן כיום בפרנסה בבריאות, והאסונות שמתרחשים ה"י, כל זה כתוצאה מהעדר בית המקדש. האמת היא, שאין לנו כלים בכלל להעריך אל נכון את עוצמת הקדושה של בית המקדש.

לדוגמא: בזמן בית ראשון לא הייתה חובת תפילה כל יום, ובוודאי לא שלוש פעמים ביום. את התפילות תקנו חז"ל במקום הקרבנות. חובת התפילה שהייתה בבית ראשון הסתכמה בקריאת שמע פעמיים ביום, ובבקשת צרכי כשהיה איזה צורך מסוים, ותו לא. לכאורה לפי חשבון שטחי, במשך כל יממה יש לנו קשר עם הקב"ה הרבה יותר זמן מאשר היהודים שהיו בזמן הבית, שכן לנו יש תפילת שחרית שאורכת זמן רב, ובנוסף גם תפילת מנחה ותפילת ערבית, ואילו בזמן הבית הקשר עם הקב"ה יתכן שהיה לא יותר מעשר דקות ביום. ואילו את עבודת הקרבנות היה עושה כהן בבית המקדש, וליהודי הפשוט לא היה כל קשר לעבודת הקרבנה.

אבל ברור שזוהי טעות. מדוע? מפני שבזמן הבית, גם יהודי שהיה עוסק בשדה באמצע חרישה עם הפרה, האירה בו קדושת בית המקדש והוא הרגיש קשר עם הקב"ה, בעוצמה הרבה יותר

ואת זה ראה רבי עקיבא בחורבן בית המקדש!

הרהור תשובה

ומהי המסקנה לגבינו? עצם החשיבות שיש לנו אצל הקב"ה גם במצב של חורבן אישי? לא רק.

הפועל יוצא של החביבות שיש לכל יהודי אצל הקב"ה היא תקווה גדולה עבורו, שיוכל לתקן את מעשיו ולהיות ראוי לגאולה.

ולסבר את האופן: החיד"א בכמה מספריו אומר שלפני קידוש בליל שבת יש להרהר בתשובה, היות ובאמירת 'ויכולו' מעידים על בריאת שמים וארץ, והרי רשע פסול לעדות. ובכדי שיהיה ראוי לעדות, על המקדש להרהר בתשובה. ולכאורה, איזו תועלת יש ב'הרהור תשובה'? הרי מי שיש בידו עבירות הפוסלות אותו מעדות, עליו לעזוב בפועל את אותן עבירות, והלכותיו מבוארות בשולחן ערוך הלכות עדות, וכיצד יועיל 'הרהור תשובה' להכשירו לעדות?

אלא: הקב"ה כל כך אוהב כל יהודי, ומרוב אהבתו הוא מצמצם את עצמו, ומוכן לקבל אותו בתשובה למרות שעדיין לא חזר בתשובה שלמה. ולענייננו: החיבה של הקב"ה לכל יהודי, מעוררת אותו לתשובה, ופועלת עליו לתקן את מעשיו, ולו בהרהור תשובה, שיביא אותו בסוף לתשובה שלמה.

זהו בעצם תוכן הצחוק של רבי עקיבא – כשהבין את גודל מעלתם של בני ישראל, ראה את הסיכוי שיש להם לתקן את מעשיהם, את השנאת חינום שגרמה לחורבן, וזה גרם לו "לשחק".

חורבן הבית – אבידה אישית

ובכל זאת, למרות שרבי עקיבא צחק, הרי אנו כעת בימי אבלות על חורבן הבית, ורק אחרי תשעה באב נגיע ל'שבעא דנחמתא'.

ברור, ולכן הקדמנו ש'תלתא דפורענותא' ו'שבעא דנחמתא' אינם סתם זמנים בהם נוהגים הנהגות של אבל ואחר כך מתנחמים. אלא זהו תהליך שאי אפשר לאחד בלי השני, ואי אפשר להגיע לעומק הנחמה (כלשון חז"ל בתשובת התנאים לרבי עקיבא "עקיבא ניחמתנו, עקיבא

הללו, שברכתן ברכה וקללתן קללה, יעסקו בדברים הללו? מיד הזילום, שנאמר: 'כל מכבדיה הזיליה כי ראו ערותה'."

כשראו הגויים שמה שיש לישראל בקודש הקדשים שלהם, זה דמות זכר ונקבה מעורים זה בזה, התחילו לזלזל בהם, ולהראות לכל העוברים והשבים בשוק במה עם ישראל עסוק, במקום הקדוש ביותר הם שמים צורה של זכר ונקבה במקום צורה של קדושה. וכאשר ראו האומות דבר זה, כל יקרים וכבודם של ישראל הושפל בעיניהם. "כל מכבדיה הזיליה כי ראו ערותה".

והמפרשים דנים בשאלה המתבקשת: כיצד היו הכרובים מעורים זה בזה בזמן החורבן, הלוא על כך חרב הבית, על שלא עשו רצונו של מקום? ומתריצים בכמה אופנים, או שזה היה נס מיוחד, כדי להראות לגויים את חובת ישראל שהייתה מלפנים לפני המקום. וה'בני יששכר' אומר שזהו על פי הדין שהיוצא לדרך חייב לפקוד את אשתו.

אמנם הריטב"א כתב בשם הרא"ם: "דהני נמי בנס היו מעורין עכשיו, אלא שנעשה נס לרעה כדי לגלות ערותן". הקב"ה שינה את הכללים ועשה "נס לרעה" כדי שיבואו ישראל לידי ביזיון ובושה לעיני העמים.

ולכאורה, תשובתו של הריטב"א מעוררת קושי: דרכם של ניסים להביא טובה וברכה ולהציל את האדם מרעה, והנה כאן אנו פוגשים מושג חדש - "נס לרעה"!

נדמה בנפשנו, שאדם משתף אותנו בנס שאירע לו ומספר על תאונת דרכים שאירעה, ועל אף שהנזקים לא נראו חמורים כל כך, נעשה "נס לרעה" וכל יושבי הרכב נהרגו ל"ע. היעלה על הדעת לקרוא למאורע כזה "נס"?

וחשבתי לומר כך: הלעג והקלס הוא נס לישראל שכן על ידי כך הכירו ישראל שאין להם כל חיבור כלל עם העמים, כי מה שנחשב בעיני האומות חרפה בעיני ישראל הוא תכלית הקדושה. כשהגויים ראו כרובים מעורים זה בזה, הם לא ראו את הקדושה, הם לא גילו את סוד החיבור והקישור שבין ישראל לאביהם שבשמים, אלא נסתמו עיניהם מחמת טומאתם וראו ערוה, כפי מידתם. ובאותה שעה הוברר כי כל עולם המושגים של הגויים שונה בתכלית מעולם המושגים של עם ישראל.

כשהגוי רואה כרובים מעורים זה בזה, הוא רואה ערוה, ואילו בן ישראל רואה קדושה ודבקות בה'. הפער התהומי שבין מבטו של הגוי לעומת מבטו של בן ישראל, מוכיח כי אין שום קשר וחיבור בין ישראל לעמים. זה הוא הנס הגדול שנעשה לישראל ונגלה להם כאשר נכנסו הגויים להיכל.

גדולה ממה שיהודי מרגיש כיום כשהוא מתפלל אל ה'. ואנו כה רחוקים מההווה הזאת, עד שאין לנו כל מושג במהות הקשר עם הקב"ה שהיה אז, ועל זה עלינו לבכות.

התפילות כיום אינן אלא תחליף לעבודת בית המקדש. משום כך מבקשים אנו בסוף כל תפילה: "יהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו". גם לימוד התורה שלנו כיום אינו מתקרב כלל להשגת התורה שהייתה בזמן הבית.

לא מזמן ניגש אלי אברך ושאל אותי שאלה ששאל אותו הילד שלו: מדוע האחרונים מאריכים כל כך בדבריהם, בהסברים ארוכים ו'תשובות' המשתרעות על פני כמה וכמה דפים, ואילו הריטב"א כותב בקצרה, בשתי שורות ותו לא. וכי הריטב"א השיג פחות ממה שהאחרונים השיגו? ואותו אברך התאונן שלא מצא תשובה שתניח לו את הדעת. עניתי לו, שאצל הראשונים האיר אור יקרות, וממילא הם ראו את הכל בצורה בהירה, ובתוך המילים הספורות שכתבו היה גלוי לעיניהם כל העניין. אבל האחרונים הם בדור יותר נמוך, האור מאיר פחות וההשגה היא הרבה יותר חלשה, ולכן צריך להאריך בהסברים עוד ועוד עד שהעניין מתבאר. לראשונים זה בכלל לא היה חסר.

מי לנו גדול מבעל התניא זי"ע שמאיר על כך שמתוך שלושת העמודים שעליהם העולם עומד - "תורה עבודה וגמילות חסדים", הדבר היחיד שנשאר לנו בעצמו ולא רק 'תחליף', הוא גמילות חסדים.

ורק אחרי שמבינים את החוסר שבהעדר בבית המקדש, אפשר להתחיל להבין את החידוש בכך שבכל זאת החריב הקב"ה את בית המקדש, בשביל להציל את ישראל.

נ'ס' לרעה

לאור הדברים הנ"ל, ניתן להבין גמרא תמוהה בקשר לחורבן: הגמרא בבבא בתרא דנה באופן עמידת הכרובים, ומביאה שני כתובים: במקום אחד כתוב שהיו פניהם איש אל אחיו, ובמקום אחר כתוב שהיו פניהם לבית. והגמרא מסבירה, שבזמן שישאל עשו רצונו של מקום, היו פניהם איש אל אחיו, ופניהם רומזת לאהבת ה' את ישראל, אבל בזמן שלא עשו רצונו של מקום, היו הכרובים הופכים את פניהם לעבר הבית.

והנה הגמרא ביומא מספרת, ש"בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאו לשוק ואמרו: ישראל

במראה הכרובים המעורים זה בזה היה משום הכנה לקראת תקופת הגלות, בה גלו ישראל מארצם לבין הגויים, ולולא ההכרה העמוקה של עם ישראל בסגולתם המיוחדת ובהבדל התהומי שבינם ובין העמים בנקל היו נטמעים בין הגויים ומאבדים את סגולתם חלילה.

עשה הקב"ה נס, וגרם לכך שהגוי לא יוכל בשום אופן להבין את היהודי, וכך החומה המבדילה ביניהם תהיה חזקה ואיתנה.

ההבדלה בין ישראל לעמים היא התשתית לכל ההישגים הרוחניים הכבירים של עם ישראל לאורך הדורות, ולכן הגויים מנסים לטשטש את ההבדל ולגרום שנהיה ככל הגויים: שנתלבש כמותם, נאכל כמותם, נשתה כמותם, ועל ידי כך עם ישראל יאבד את סגולתו. אך הפער הוא כה גדול עד שלא תיתכן שום השוואה. הגוי חושב במושגים ארציים נמוכים, ואילו היהודי חושב במושגים רוחניים-עליונים ומונע על ידי ערכים פנימיים. כזה 'נס' אפשר לקלוט רק בעקבות הסתכלות פנימית במהות החורבן, זה לא היה עונש גרידא אלא מהלך של תיקון!

בן חורין – מי שעוסק בתורה

ובכלל, הגוי מסתכל על כל דבר בשטחיות ובגסות, ויהודי ניחן במבט פנימי, וביכולתו להסתכל על דברים בצורה שונה.

לדוגמא – המושג 'חירות'. גוי חושב ש'חירות' משמעותה חופש פעולה, בפריקת כל עול ובנטילת כל רסן. במבט שטחי נראה שיהודי מוגבל ומחוייב בכל עת למטלות שונות ולכן אינו משוחרר לגמרי לרצונותיו.

לדוגמא, התאונן בפני יהודי שנסע לחופש בחוץ לארץ, ובשעה שש בבוקר רואה כיצד הגוי כבר יוצא למסעיו, ואילו הוא, היהודי, צריך לפני כן להתפלל שחירת ולהתכונן לפני כן, וללמוד שיעור תורה, ורק אחר כך, לכל המוקדם בשעה תשע, יכול לצאת לטיול. לכאורה היהודי לא יכול לנפוש, ורק הגוי יכול.

אבל במבט פנימי יותר – חופש אמיתי הוא כשזה במסגרת הגבולות. אדם ללא גבולות, מרגיש חוסר אונים וחוסר שליטה. נכון שלפי שעה נראה כי בלי תורה ומצוות יש יותר שחרור, אבל במבט לעתיד הרחוק, ובמבט מעמיק יותר, דווקא ההגבלות הן הנותנות את החופש הבריא.

התורה לא מלמדת את האדם לפרוש מהעולם אלא אומרת לאכול, אבל לברך לפני כן ולאחרי כן, לעבוד בענייני העולם, אבל להתפלל לפני כן ולקבוע עתים לתורה. כלומר אפשר וצריך הכל, אבל במסגרת האלוקית, זוהי חירות אמיתית.

בסוד קדושים

ברשות כת"ר, השבוע אנו מציינים עשור להסתלקותו של מו"ר אביו זצוק"ל. מה ניתן לאנשים כערכו ללמוד מדמותו הכבירה ומדרכיו הנשגבות?

האמת היא, שכעת, כחלוף עשר שנים מאז הסתלקותו, אני רואה הרבה דברים שבשעתו עוד לא נקלטו אצלנו די הצורך.

במשך השנים התגלה עוד יותר גודל האחריות שהייתה מוטלת על כתפיו הקדושות, כיצד היה נושא בצרות הכלל והפרט, וקשה עבורנו להשיג כיצד הקדיש את חייו עבור כלל ישראל, עמבש התמסר לכל אחד ואחד.

ישנו סיפור על ה'אוהב ישראל' מאפטא. שאלו אותו איזה חלק מעבודת היום הכי קשה עבורו. הרה"ק מאפטא ענה, שהכי קשה עבורו הוא – קבלת קהל. והסביר: פלוני נכנס ומתאונן על כך שהפרה שלו הפסיקה להניב חלב. ואני בוכה איתו בצרתו. אחריו נכנס יהודי שני, ומתאונן

על כך שאשתו חולה. ואני בוכה יחד איתו. אחריו נכנס עוד יהודי ומתאונן על כך שהסוס שלו כבר לא מספק את העבודה שלו כדבעי, וגם איתו אני בוכה. והנה, הצרות של היהודי הראשון והשלישי, אינן מתקרבות כלל לגודל הצרה של אותו יהודי שאשתו חולה. ובכל זאת כואבת לי הצרה של כל יהודי לפי מעמדו ומצבו. שהרי גם השכינה מצירה עם כל יהודי בצרתו, "בכל צרתם לו צר" – לקב"ה עצמו יש צער מזה.

מו"ר אבי היה צם במשך כל חודש אלול, עד אחרי עשרת ימי תשובה. וגם בימי השוכבי"ם, והיה ידוע בהתמדתו בתורה, היה חוזר הרבה על כל דף ומסכת שלמד. ובכל זאת ממרומי דרגתו הנשגבה התמסר ליהודים באשר הם.

לכן, אי אפשר לקחת רק הנהגה מסויימת ולהסתפק בה, כמו לדוגמא שמירת העיניים וכדומה, שהרי כל הנהגה היא חלק ממכלול ששייך לדרגה הרבה יותר נשגבה.

לדוגמא, נכנס אלי יהודי, ואמר שלזכר נשמתו של מו"ר אבי, הוא מקבל על עצמו צומות.

אמרתי לו, שצום הוא מעלה למי שנמצא בדרגא מסויימת. אבל למי שעדיין לא הגיע לדרגא זו, יתכן שהצום יהיה כשבילו חיסרון בלבד. והסברתי לו גם מדוע: הצום נועד להחליש את התאוה. אבל מי שבמשך הצום כבר מתכנן מה יאכל במוצאי הצום, ומבקש מאשתו שתכין לו ארוחה כמו שצריך, הרי לא זו בלבד שהוא לא החליש את התאוה, אלא יתרה מזו – הוא אף שכלל אותה.

כך בקשר להנהגות בהן נהג מו"ר אבי זצוק"ל, הן שייכות לצדיקים כערכו. כליל שבת היה ער כל הלילה, וזאת – אחרי שבוע שלם של עבודה קשה של תורה ועבודה והתמסרות לכלל. אני זוכר כיצד לפעמים בסעודת הלילה היה מחזיק בכוח את העיניים שלא ייעצמו, ואילו אחרי הסעודה היה פותח ספרים והיה מקבל חיות חדשה ולומד מתוך עירנות ורעננות מופלאה. לעיתים רבות, תוך כדי הדיבורים בסעודה היינו שואלים אותו שאלות שונות, ובבוקר היה עונה לנו, שבנוגע לשאלה פלונית ראה בספרים אלו כך וכך, ועל השאלה האחרת ראה עוד דברים בעוד ספרים.

בדרגות כאלו יש לתעניות משמעות וכך גם לעוד הנהגות.

האמת היא שמבואר בזהר ש"גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם", ואכן ניתן לראות בחוש כיצד אחרי הסתלקותו של מו"ר אבי נהיה חיזוק גדול אצל אלו שהיו קשורים אליו.

הייתי כעת בארה"ב. ניגש אלי יהודי פשוט, שהיה מקורב למו"ר אבי, ואמר שמאז הסתלקותו התחזק מאוד ביהדות לפי ערך דרגתו, התחיל להקפיד על תפילה בבית הכנסת שלוש פעמים ביום, וכיו"ב. כל עוד היה אבא בחיים חש שיש לו מגן וצינה בזכותו. לאחר שנסתלק, פעל עליו החלל שנוצר שיקדיש מעצמו ומרצונו ויעשה מעל ומעבר ליכולותיו.

התארכה השיחה שעה ארוכה ובכל מהלכה היו עיניו של הרב בורקות, פיו מפיק מרגליות וקולו עולה ויורד בהתאם לחידושים שנשמעו מפיו. זכות הייתה לנו באותם רגעים לחלוק את אותו תענוג עילאי שחווים שומעי לקחו של הרב מדי שבוע ביום רביעי בבאר שבע, תמידים כסדרם, בשיעור התורני העמוק ששמו הטוב נישא למרחקים.

תוך כדי דברו העלה הרב על נס את 'כי קרוב' העולה על שולחנו בקביעות. בין דבריו הציב ציונים ודוגמאות לדברים נפלאים שגילה בין בתרי הגיליון מבית מדרשם של 'החזור' הגר"י כהן, המשפיע הגרש"ז גופין ועוד. ומכך נמצאנו למדים על פירות ופירי פירות המשתרגים מענפי האילן שאנו עמלים על טיפוחו וגידולו. אשרינו שראינוהו בכך. ■

א חסידישע פארבריינגען

הרב שבתי סלניצקי, שליח הרבי באנטוורפן

עד שתגיע למקומו

השתיקה באוטובוס והתגובה של רבי לוי יצחק ליהודי שהמיר דתו רח"ל • מתי נבין שאנחנו לא מבינים הכל ומתי נסכים להאמין שלימוד זכות הוא לא נאיביות אלא הסתכלות מפוכחת וריאלית על המציאות • התוועדות מכוננת לימי בין המצרים

שלי הרגיש רע מאוד והחום היה גדול, אך אני כל כך שמח על אותה נסיעה. היא הכניסה בי לעצמות את ההבנה שאינני רואה את התמונה כולה – סיים הרב בוקיעט את הסיפור.

"אל תדון את חברך את שתגיע למקומו", כי בכל סיטואציה בה אנו רואים הנהגה קלוקלת של מאן-דהו, צריך לקחת בחשבון שאיננו יודעים את כלל הנסיבות. לרוב איננו יודעים היכן ואיך התחנך אותו אחד. אנו לא יודעים איזה מטען רגשי או פיזי הוא סוחב אתו וכמו גם אלו תכונות הוא קיבל בתורשה מהוריו.

יש מי שנולד עם תכונות של "ילד טוב וירושלים" ויש מי שמאונגר בכל צעד ושעל עם תכונות שליליות איתן הוא נולד. הוא מעולם לא בחר את התכונות הללו.

יש סיפור עמוק על מקרה נורא של יהודי שומר תורה ומצוות בשנות השבעים לחייו שקם ביום בהיר אחד והמיר דתו רח"ל.

כאש בשדה קוצים התפשטה השמועה המבהילה על המעשה הנורא ותהום כל העיר: "געוואלד! געוואלד!" "פושע ישראל!" "איך נעשתה הנבלה הזו?" "כיצד זה אדם זונח את אמונת אבותיו וממיר את דתו?"

תגובה שונה הייתה לו לרבי לוי יצחק מברדיטשוב, כשהוא שמע על הסיפור הנורא.

תגובתו הייתה: "ראו עם איזה יצר הרע הוא התמודד כל השנים. כעת מתברר שאדם זה התאוה להתנצר כל השנים ובמשך שבעים שנה החזיק את עצמו כנגד תאוותו החזקה ולא ראה כנסייה מבפנים. כמה תעצומות נפש יש לו ליהודי זה. מי כעמך ישראל?"

צריך לאמץ ראייה רחבה שלוקחת בחשבון משתנים רבים ויוצאת מנקודת הנחה שלא את הכל אנו רואים, ולא את הכל אנו מבינים. אלה הרואים בכל דבר את השלילה שבו ודנים את סביבתם לכף חובה, מחריבים את חייהם הם ופוגעים בסביבה כולה. אותם ביקורתיים חסרי תקנה ממלאים את מוחם ונפשם באנרגיה שלילית והרסנית. הם הופכים לאנשים ממורמרים וכעוסים שלא נעים להימצא במחיצתם.

לעומת זאת, כשאנו מסגלים לעצמנו ראייה חיובית, רואים את הטוב של האחר ומפריגים לו, אנחנו חיים באטמוספירה טובה ובריאיה יותר. ומי שנהנה מזה יותר מכל הוא בעל הראייה החיובית עצמו. גם אם אתה סבור שפלוני עשה דבר מה שלא לשמה, הרי "מתוך שלא לשמה בא לשמה". אל תחפש

סיפור הרב אברהם שמואל בוקיעט ז"ל, שנמנה עם השלוחים ששלח הרבי לארץ בשנת תשל"ח:

כשהגענו לארץ, גרנו בתחילה בצפת, ואירע שבני בן השנתיים חלה מאוד והיה צורך להביאו לבית רפואה לבדיקה וטיפול. נסעתי עם בני הצעיר לבית הרפואה 'פורייה' שעל יד טבריה.

נסענו באוטובוס מקרטע שהיה עמוס לעיפה וללא מזגן. הכבישים היו סלולים למחצה ומלאים מהמורות, כך שהנסיעה הייתה חוויה מאוד לא סימפטית.

בשלב כלשהו הבחנתי בהתרחשות בקדמת האוטובוס: במעבר שבין המושבים עמד יהודי קשיש שניכר בעליל כי העמידה קשה עליו, והוא פנה לצעיר שישב בספסל הראשון ואמר לו: "קשה לי מאוד לעמוד, אולי תיתן לי לשבת במקומך"? הבחור הסתכל עליו לרגע ואז השפיל מבט ונותר יושב כאילו לא שמע את בקשתו.

יושבי האוטובוס רתחו מזעם לנוכח ההתנהגות המבישה של הבחור והזקן עצמו התפרץ גם הוא ושפך קיתונות של רותחין על הדור החדש של 'הצברים' ש"לא יודעים מה זה 'יהדות פני זקן' ואין להם טיפת כבוד למבוגרים" ומיד הזדרז מישוה לעמוד ופינה את מקומו למבוגר. בכל תחנה ותחנה בה ירד מישוה ועבר על יד הנער, הוא סינן איזו אמירה פוגענית לעברו: "חוצפן", "בושה וחרפה" וכן הלאה, והבחור יושב מכונס בתוך עצמו ושותק.

התחנה האחרונה של האוטובוס הייתה בבית הרפואה 'פורייה' ובאוטובוס נותרנו רק אני והילד ואותו בחור. האוטובוס עצר, קמתי ממושב והנה אני רואה שהבחור מוציא מתחת למושב זוג קבבים ויורד בקושי רב תוך שהוא נמתך בקבבים.

אתם יכולים לשער מה הרגשתי באותו רגע.

רצתי אחריו ושאלתי אותו: למה לא אמרת כלום?

הוא השיב שדווקא רצה לומר אך לא הצלחתי. "התביישתי", אמר.

"אפשר לשאול אותך משהו?" שאל הוא הפעם והמשיך: "כשראית שאינני מפנה את מקומי לאדם המבוגר, מה חשבת?"

הנסיעה ההיא הייתה ממש לא נעימה. ההיטלטלות בדרכים הייתה מייגעת, הבן

המבחן השנתי השני

בתוכנית הלימוד

המבחן על פרקים כו-נ בספר התנאי
יתקיים בעז"ה במקומות הבאים:

• בני ברק •

יום רביעי, ה' מנחם אב
באולמי היכלי מלכות,
רח' שלמה המלך 18

• ירושלים •

יום חמישי, ו' מנחם אב
באולמי גוטניק,
רח' בית הדפוס 11

בשעה

19:30 שיעור סיכום

מאת הרב אפרים דמיוחבסקי שליט"א
מיד אחרי השיעור יתקיים המבחן

מציין 85% ומעלה - 500 ₪
מציין 75% ומעלה - 400 ₪

המלגות יחולקו
בכרטיסי לב לדעת

לקבלת שאלות חזרה שלחו מייל ל-lladaat@gmail.com

שו"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050

שלוחה 2, בימים א-ה, בין השעות 13:30-15:30, 21:30-23:00

לפרטים ויצירת קשר: 072-2219050

מענה אנשי בשלוחה 5, בימים א-ה, בין השעות 15:30-13:00

מייל: lladaat@gmail.com

תמיד את ה"שלא לשמה" שלו, את השלילה.
חשוב להבהיר שאין פירוש הדברים שמצווה עלינו להיות
נאיביים.

אמנם איננו דנים את האדם, אך אנו בפירוש צריכים לדון את
המעשה לגופו. אם אנו רואים מעשה שלילי הנוגד את התורה
ודרכיה, אל לנו להכשיר אותו כחלק מאימוץ ראייה חיובית, אלא
יש לדחותו (את המעשה) בשתי ידיים.

אומר הרבי: יש לנו כלל גדול בהנהגת הקב"ה את העולם "את
זה לעומת זה עשה האלוקים". הקב"ה דואג שלכל כוח בבריאה
יהיה גם כוח נגדי שיהווה קונטרה אליו. לשם כך הוא מאזן בין
הטוב והרע, ולאדם בעל כוחות נפש גדולים ניתנים בהתאם לכך
גם ניסיונות גדולים, כמאמר: "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו",
ולבעל כוחות נפש מוגבלים יותר, ניתנים ניסיונות בהתאם.

בין תרמומטר לתרמוסטט

יצא שכשאנו נתקלים באדם חוטא בעל תאוות איומות וחזקות,
אשר יצרו בווער בקרבו, יש בכך ללמד על כוחותיו החיוביים
העצומים, שהרי אילו לא היה בעל כוחות גדולים של טוב, בוודאי
לא היו מפילים עליו 'תיק' כמו זה שקיבל.

גם כאשר אנו רואים לנגד עינינו חטא חמור, ניתן לדון את החוטא
לכף זכות. התורה מבקשת מאיתנו להסתכל לעומק, לא לראות רק
את מה שעל פני הקרקע - מה הוא עשה או מה אמר, אלא לראות
את מה שמסתתר מאחורי זה. לראות את הפוטנציאל.

יש לדעת שכשמחטטים בתוך נפשו של יהודי, מוצאים אמונה
יוקדת וטוב נסתר. הדרך לגלות את אמונתו ולהוציא את הטוב שבו
היא לדון אותו לכף זכות. לזהות את הטוב שבו ולמצוא את הדרך
להצית אותו.

אמר לי פעם משהו דבר יפה: יש תרמומטר ויש תרמוסטט.
התרמומטר מודד את מידת החום, אך אם הוא איננו במידה הנכונה,
התרמומטר לא משנה אותו. התרמוסטט לעומת זאת, בשעה שהוא
מזהה שהטמפרטורה איננה זו הדרושה, הוא משנה אותה בהתאם
לצורך.

עלינו להיות תרמוסטט, לא תרמומטר. אנחנו לא יכולים להיות
פאסיביים לגבי עצמנו. אם מצאנו בעצמנו דבר הדרוש תיקון, עלינו
לחתור לתיקונו באופן אקטיבי.

אנשים המסתכלים על עצמם בעין רעה והינם ביקורתיים
כלפי עצמם, לעיתים קרובות ביקורתיים היתר שלהם מובילה
לייאוש והרמת ידיים והם מוותרים לעצמם. כדי שיהיו לנו כוחות
הנפש לשינוי עלינו לאמץ ראייה חיובית גם כלפי עצמנו, להכיר
בפוטנציאל האדיר שבנו.

תועלת נוספת באי שיפוטיות כלפי האחר היא ביכולת להשפיע
עליו ולשנות את אורחותיו לטובה. כאשר הגישה איננה שיפוטית
ואתה משרד "אינני דן אותך אלא רק רוצה בטובתך", האדם פתוח
לקבל ביקורת על התנהגותו ולאמץ לעצמו דרך טובה יותר.

המשיח עתיד "לקבץ נידחי ישראל" וכמו שמבשר הנביא
ישעיהו: "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל". המשיח לא יוותר
על אף אחד. לא יתייאש מאף אחד. בכל יהודי יראה את הטוב
הגלום בו ויחבק אותו.

דוגמא מוחשית למבט שכזה ראינו אצל הרבי זי"ע. עברו לפניו
אלפי יהודים שנהרו אליו מכל קצווי תבל, וכולם קיבלו ממנו מבט
שכל כולו אהבה ואמון במי שהם. משהו פעם כתב לרבי תודה
לבבית על היחס הטוב שנתן ל"יהודי קטן" כלשהו. הרבי חלק על
הביטוי וכתב כי אין יהודי 'קטן'. כל יהודי הוא יהלום. כל אחד
מישראל הוא אבן טובה, יקרה וייחודית של הקב"ה.

הגמרא אומרת כי הדין את חברו לכף זכות דנים אותו לכף זכות.
אם נשכיל להביט על הזולת ועל עצמנו באופן חיובי ונראה בקשיים
עצמם סימן לכוחות אדירים של טוב, מהשמים ינהיגו אותנו באותה
המידה וידונו אותנו לכף זכות.

ויהי רצון שבקרוב ממש הקב"ה ידון את עם ישראל כולו לכף
זכות ויגאל אותנו גאולה שלמה.

נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדרך היומית

יומא פד – סוכה י

מפולת של אותיות

מי שנפלה עליו מפולת. מפקחין עליו את הגל מצאוהו חי מפקחין (יומא פג, א)

אבנים הם האותיות מעשרה מאמרות שבהם נברא העולם. וכל פרט נברא (כל נברא פרטי), וכן הנבראים הכוללים, נבראו מאותיות אלו וחילופיהן וחילופי חלופיהן וכו', וכמו שנתבאר בארוכה בשער היחוד והאמונה.

והנה כל זה הוא כאשר יש גילוי אלקות, והאבנים, היינו האותיות דעשרה מאמרות וחילופיהן, בנויות ועומדות על עומדן. אמנם כשאין גילוי אלקות לעיני בשר, הרי זו בחינת מפולת.

ויתרה מזו – על ידי חטא עץ הדעת נעשה ערוב טוב ורע, וזהו ענין גל של אבנים בלתי מסודרות.

ועל זה אמרו ש"מפקחין עליו את הגל", ונקט "מפקחין" דייקא, ולא מפנין וכיו"ב, כי פיקח הוא לשון חכמה, ו"מפקחין" גם מלשון פוקח עורים – שיהי' "חכם הרואה את הנולד", שרואה כל דבר איך נולד ונתהוה מאין ליש ע"י הבורא ית' על ידי העשרה מאמרות, וגם כמאמר "בחכמה אתברירו", היינו, שבירור הניצוצות שנפלו משבירת עולם התהוה, שהוא ענין גל ומפולת, הוא ע"י בחינת חכמה.

(על פי 'רשימות', כ"ק אדמו"ר זי"ע, חוברת טו)

להישאר מעל המפולת

ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק כותי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מצאוהו חי מפקחין ואם מת יניחוהו (יומא פג, א)

לכאורה הרי זו סתירה מיניה וביה, דבתחילה נקט בפשיטות שנפל עליו הגל, ולבסוף מתעורר ספק "שמה אינו שם"!

והביאור – על פי הנ"ל:

אחר חטא עה"ד גורש אדה"ר לעבוד את האדמה, היינו שהוכרח לירד למטה ולעסוק בענינים התחתונים שבהם נפלו ניצוצי הקדושה. וזהו ש"נפלה עליו מפולת", כי הוא בעצמו נמצא למטה, שעוסק בענינים התחתונים שבהם נפלו ניצוצות הקדושה משבירת עולם התהוה, שזהו"ע הגל ומפולת כנ"ל.

אולם אף על פי כן אפשר – וכן צריך להיות – שהוא אינו שם, כי כל ההתעסקות בעניני העולם צריכה להיות "בלא לב ולב", דאף שהוא מוכרח להם, מ"מ, לא יהי' בכוסף ותשוקה אליהם, כיון שעל ידי התשוקה אליהם הרי הוא מקשר את עצמו לבחי' הרע שבדבר ההוא, ונעשה בחינת "מקבל" מהרע, וצ"ל "עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי", שהתורה היא קביעות בנפש, והמלאכה אינה אלא עראי.

ואז, אף שהוא בתוך המפולת, מכל מקום "אינו שם", כי מקושר הוא בלב ונפש לאלקות.

(על פי 'רשימות', כ"ק אדמו"ר זי"ע, חוברת טו)

כל עבירה – בעבודה זרה

ושמרו בני ישראל את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה (יומא פה, ב)

באמת לאמיתו אפילו עבירה קלה הרי העובדה עובר על רצון העליון ב"ה, והוא בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו יתברך, כמו בעבודה זרה ממש.

ומה שפיקוח נפש דוחה שאר עבירות וגם יעבור ואל יהרג, הוא מצד

גזרת הכתוב, כפירוש חז"ל אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, ולא משום קלות העבירות וחומרן.

תדע, שהרי שבת חמורה ושקולה כעבודה זרה לענין שחיטת מומר לדבר אחד (ביורה דעה סי' ב'), מה שאין כן במומר לגילוי עריות – ואפילו הכי פיקוח נפש דוחה שבת ולא גילוי עריות. אלא דגזירת הכתוב הוא, אבל מצד האמת, כל עבירה היא עבודה זרה.

(על פי תניא פכ"ד)

תשובה על עבירות שכבר התכפרו

יום הכיפורים מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (יומא פה, ב)

מצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכפורים שנאמר מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (שערי תשובה לרבינו יונה שער ב, יד)

וכך פסק גם הרמב"ם בהלכות תשובה, ש"יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל כו' והוא קץ מחילה כו' לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכפורים". וידועה השאלה, דלכאורה ממה נפשך: אם עבר וחטא, הרי הוא מחוייב בתשובה באיזה זמן שיהיה, ואין זה שייך לחיוב דיום הכפורים; ואם אין לו חטאים, הלא אין שייך כלל חיוב תשובה (מצד יום הכפורים).

ויושב על פי מה שכתב בתניא בענין "וחטאתי נגדי תמיד", דאע"פ ש"כבר עשה תשובה נכונה", הנה כאשר מתעלה יהודי למדרגה נעלית יותר בעבודת ה', נדרשת ממנו "תשובה עילאה יותר".

ועל-דרך-זה בענינו: מצד מעלת היום דיום הכפורים, שבו כל יהודי מתעלה כו', הנה אפילו באותם הענינים שעליהם כבר עשה תשובה לפני כן, "תשובה נכונה", נדרשת ביה"כ תשובה נעלית יותר.

בסגנון אחר קצת: מצד העליה של יהודי ביום הכיפורים, נדרשת תשובה על ענינים שלפני יוה"כ – כשהיה בדרגה נמוכה יותר בעבודת ה' – לא נחשבו (לגבי המדרגה ההיא) לחטאים.

(על פי אוצר לקוטי שיחה ג ליום הכיפורים)

חומרת ביטול עשה

עבר על עשה ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו (יומא פה, א)

לכאורה מכאן מוכח שמצוות עשה היא קלה יותר ממצוות לא תעשה, ולכן הכפרה עליה היא על אתר, אבל קשה מהא דלענין קיום, מצוות עשה היא גדולה, שדוחה את לא תעשה.

אך הענין הוא, שהקולא בכפרה על מצוות עשה היא דווקא משום החומר שלה, דהנה על ידי קיום מצוות עשה ממשיכים אור ושפע בעולמות עליונים מהארת אור א"ס ב"ה, כמו שכתוב בזהר דרמ"ח פקודין אינון רמ"ח אברין דמלאכא, וגם ממשיכים שפע על נפשו האלקית, כמו שאומרים אשר קדשנו במצותיו.

והנה כשביטל ח"ו מצוות עשה, הרי החסיר את המשכת האור שהיה צריך להיות נמשך על ידי קיום המצווה, והאור נעדר. וזהו שאמרו רז"ל על הפסוק מעוות לא יוכל לתקן זה שביטל קריאת שמע של ערבית וכו'. דאף שזוהר מעתה לקרות קריאת שמע של ערבית ושחרית לעולם, אין תשובתו מועלת לתקן מה שביטל פעם אחת.

ומה שאמרו אינו זו משם וכו', היינו שמוחלין לו אך ורק את העונש על שמרד במלכותו ית' ולא עשה מאמר המלך, ועל זה מוחלין מיד כששב.

אבל החסרון אינו נתקן.

(על פי אגרת התשובה פ"א)

תשובה מאהבה רבה

גדולה תשובה שזדונות נעשות לו
זכויות. כאן מאהבה (יומא פו, ב)
והיינו כשיעשה תשובה גדולה כל כך,
שהיא תשובה מאהבה מעומקא דלבא,
באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה
לדבקה בו יתברך, וצמאה נפשו לה'
כארץ עיפה וציה, להיות כי עד הנה היתה
נפשו בארץ ציה וצלמות היא הסטרא
אחרא ורחוקה מאור פני ה' בתכלית,
ולזאת צמאה נפשו ביתר עז מצמאון
נפשות הצדיקים, כמאמרם ז"ל במקום
שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים
יכולים לעמוד, ועל תשובה מאהבה רבה
זו אמרו שזדונות נעשו לו זכויות, הואיל
ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו.
אבל תשובה שלא מאהבה זו, אף
שהיא תשובה נכונה וה' יסלח לו, מכל
מקום לא נעשו לו זכויות ואין עולים
מהקליפה לגמרי עד עת קץ שיבולע
המות לנצח.

(על פי תניא פרק ז)

למטה מעשרה טפחים

סוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים פסולה (סוכה ב, א)

מצות סוכה היא מצוה ראשונה אחרי יוהכ"פ, שענינו כפרת כל הנעשה
בשנה העברה, ולכן היא מצוה כללית ולכן נרמז בה כללות ענין המצוות.
דהנה, ענין המצוות הוא — כשמים — לשון צותא וחבור, שעל ידי
המצוות ניתן מציאות להאדם שנצטוו עליהם, ועל ידי קיומם נתחבר
ומתקשר עם מצוה המצוה. וזהו פירוש מארז"ל "שכר מצוה מצוה",
היינו, שכל שכר המצוות בזה ובכא, הוא כאין לגבי פעולת המצוה עצמה
— שעל ידה מתקשר עם בעל הרצון.

וזהו הרמז ג"כ שהסכך צריך להיות למעלה מ' טפחים, ואם נמצא
בתוך י' טפחים הרי זו פסולה:

לקמן (ה, ב) אמרו "מעולם לא ירדה שכינה למטה מ' טפחים",
והיינו כי עד י' טפחים הוא רמז על כל הבריאה, ולמעלה מ' טפחים הוא
רמז על השכינה כו'. ומשום הכי צריך להיות הסכך למעלה מ' טפחים
דוקא, לרמז שע"י המצוות נעשית העלי' למעלה משרש הנבראים, ועד
לעצמות, כידיע שכל המצוות הם מצד העצמות.

וזהו ג"כ דמצינו דלמעלה מ' טפחים אי אפשר להיות אלא או רשות
היחיד דעולה עד לרקיע, או מקום פטור — ענין "במחית חפשי" שפטור
מן המצוות (מקום פטור), או מלאכים (שברקיע, ששם עולה רשות היחיד)
שאין להם בחירה, משא"כ למטה מ', דיש מציאות לרשות הרבים — כי,
עד י' טפחים הוא רמז על כל הבריאה, שבה שייך גם הענין דרשות הרבים,
טורי דפרודא, משא"כ למעלה מ'.

(על פי 'רשימות' כ"ק אדמו"ר זי"ע, חוברת סב)

קביעות לארעיות

כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי (סוכה ב, א)
אמנם להלן (כח, ב) מבואר ש"כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע
כו".

והביאור בזה הוא:

יהודי צריך לדעת, שעניני העולם מצד עצמם הם רק ענין של עראי
[וכמורמו בפסוק "ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות": אשר "לו" היינו
להעצם שלו, הנשמה והענינים שלה, בנה בית, דירת קבע; "ולמקנהו",
לדברים הגשמיים, שהם רק "נקנים" מבחוץ (שהרי הנשמה מצד עצמה
אין לה שייכות לגשמיות), "עשה סוכות", דירת עראי, כי להענינים
הגשמיים לא היתה תפיסת מקום אצלן];

אמנם על ידי זה גופא שהענינים הגשמיים אינם תופסים מקום אצל
ובכל זאת הוא משתמש בהם לשם שמים או באופן של "בכל דרכיך
דעהו", הרי הוא "עושה סוכתו קבע", סוכתו תהי' קבע; שהוא עושה
מעניני העולם [שמצד עצמם הם רק "סוכתו", ענין של עראי] דירה לו ית',
וממילא הם נעשים קבע, כי נעשים דירה להקב"ה.

(לקוטי שיחות ח"ט ע' 91)

שמירה משינוי התורה

וסוכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה
ולמסתור מזרם וממטר (סוכה ו, ב)

במנין המצוות ישנם רמ"ח מצוות עשה. עליהם
אסור להוסיף ומהם אסור לגרוע. וזהו הרמז בפסוק
זה: זר"ם הוא אחד פחות מרמ"ח, ומט"ר הוא אחד
יותר מרמ"ח, וה"סוכה" היא "למחסה ולמסתור מזרם
(לא תגרע) וממטר" (לא תוסיף).

והענין בזה — שכדי שתהי' העבודה דקיום המצוות
באופן דלא תוסף ולא תגרע, לא מספיק לילך בדרך
השכל בלבד, שזוהי העבודה שמצד כחות פנימיים
(כי השכל שלו לפעמים יגיע למסקנא שצריך להוסיף
עוד מצוה, או שלא יבין ענינה של מצוה מסויימת
וממילא יבוא לגרוע אותה), אלא צריך להיות גם כח
המקיף שלמעלה מהשכל, שזהו ענין הסוכה שמקיפה
את כל האדם, מרגליו ועד ראשו, וגם שולחנו, ואז
יכולים להיות בטוחים שיהי' קיום המצוות באופן
דלא תגרע (שליטת זר"ם) ולא תוסף (שליטת מט"ר).

(על פי תורת מנחם ח"י ע' 61)

וימינו תחבקני

שתים כהלכתן ושלישית אפילו
טפח (סוכה ו, ב)

והיינו ע"פ הפסוק שמאלו תחת לראשי
וימינו תחבקני, דהנה פירוש וימינו
תחבקני היינו שנמשך כל כך בחינות חסד
דרועא ימינא וימין מקרבת כל ניצוצות
וכל נשמות ישראל להיות מיוחדים לה'
יחיד ומיוחד לבדו כדכתיב עם קרובו עד
שהוא בבחינת חיבוק ממש כאדם המחבק
לחבירו שאינו יכול להפרד ממנו בשום
אופן, וזהו ענין הסוכה כמו שכתב בפרי
עץ חיים שער חג הסוכות פ"ד דדפנות
הסוכה שתים כהלכתן ושלישית אפילו
טפח זהו על דרך משל כנגד ג' פרקי יד
ימין כו' והוא בחינת וימינו תחבקני.

אך לזכות למעלה ובחינת אהבה רבה
זו, צריך להיות מתחלה בבחינת שמאלו
תחת לראשי, דשמאל דוחה, פירוש
שדוחה ומשפיל את האדם כאשר ישים
אל לבו ויעמיק דעתו ומחשבתו איך
שהוא רחוק מה' בתכלית ח"ו וכיוצא

באלו הענינים אשר כל זה נמשך מסטרא דשמאלא כנודע, ועל דרך זה
סדרו רז"ל כל הוידויים שבים כפור שמתודים על נפשם ואומרים סרנו
העבנו וכיוצא בהם, שמשפילים את עצמם לפני הקב"ה מאד ואומרים
איך שהם רחוקים מאד ממנו ית', והן הם הדברים המעוררים את האהבה
והצמאון להיות אליו ית' תשוקתו, ובזה יבא ויגיע להיות זוכה לבחינת
ומעלת אהבה רבה שבחג הסוכות.

(על פי לקוטי תורה נצבים מח, ג. דרושים לסוכות עט, א)

החדרת הביטול לכח המעשה

שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח (סוכה ו, ב)

ומבואר בגמרא להלן ובשור"ע סי' תרל, שאם היו שתים זו אצל זו,
עושה דופן שיש ברחבו יותר על טפח ומעמידו בפחות משלשה סמוך
לאחד משתי הדפנות (כצורת אות ה', שיש לה ב' דפנות שלימות, ודופן
א' קצר שנפסק מב' הדפנות) ודיו.

וביאור הענין: בנוגע לג' הקוין דאות ה' — שבתמונתן הם ג' הדפנות
דסוכה — מבואר בלקוטי תורה פ' בלק, שב' הקוין המחוברים מורים על
מחשבה ודיבור שיש חיבור ביניהם, והקו הג' שהוא קצר ונפסק מב'
הקוין מורה על המעשה, שהוא לבוש הנפרד ובא ע"י הפסק.

וזהו שאמרו חז"ל "בה' נברא העולם הזה" — לפי שבריאית עוה"ז היא
ע"י ג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה: מחשבה — כמארז"ל "למחשבה
אחת נברא העולם", דיבור — "בעשרה מאמרות נברא העולם", ומעשה —
כמאמר רז"ל שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה.

ונמצא, שהתהוות העולם היא ע"י ג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה,
אלא שההמשכה במעשה בפועל היא באופן של הפסק (כמורמו בקו
השלישי דאות ה' שהוא נפסק מב' הקוין שמורים על מחשבה ודיבור),
שזהו מ"ש "בראתי יצאתי אף עשיתי", שעולמות בריאה ויצירה
(שדוגמתם הם מחשבה ודיבור) הם מחוברים, משא"כ עולם העשי' הוא
באופן של פירוד והפסק — "אף עשיתי", אף הפסיק הענין.

אמנם, תכלית הכוונה בבריאת העולם באופן של פירוד והפסק היא —
שישראל ע"י עבודתם יפעלו חיבור ואיחוד העולם עם אלקות, לעשותו
דירה לו ית'. וענין זה מרומז בדין דפנות סוכה שהם בצורת אות ה' שבה
נברא עוה"ז — נוסף על כללות הסוכה שהיא דירת עראי שהאדם עושה
אותה קבע, ורומזת על כללות עוה"ז שמצד עצמו הוא עראי, וישראל
ע"י עבודתם עושים ממנו דירת קבע לו ית' — שאע"פ שדופן הג' הוא קצר
ונפסק משתי הדפנות (שמורה על הפירוד וההפסק שבעולם), מ"מ, חשיב
כדופן סתם (להורות על החיבור והאיחוד שנעשה ע"י העבודה).

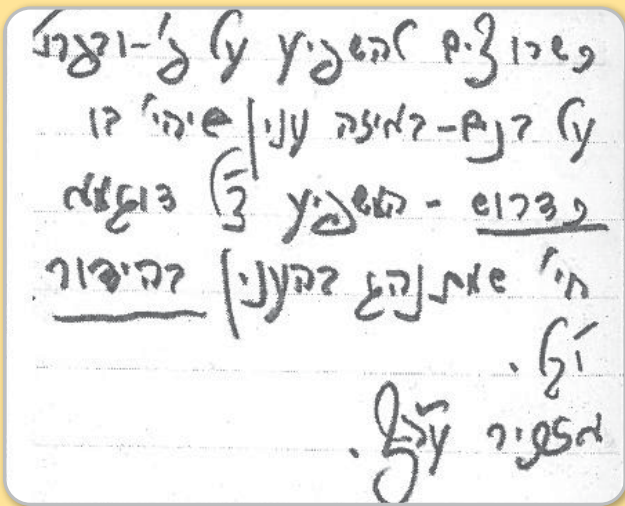
וענינו בעבודה בנפש האדם — שכן המעשה צריך להיות מחובר ומאוחד
עם הכחות הנעלים דדיבור ומחשבה ובטל אליהם, עד כדי כך, שההנהגה
במעשה בפועל ע"י הגוף מצד עצמו תהי' בדרך ממילא כפי רצון הנשמה,
וכדאיאתא בירושלמי ד"מנפשי כרע". כי תכלית כוונת הבריאה היא
"נתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים", וה"תחתונים" באדם
היינו הגוף הגשמי.

(תורת מנחם ח"י ע' 17)

הדרך להשפיע

מענה הרבי על הדרך להשפיע על כל אדם, ובמיוחד על הילדים: כשרוצים להשפיע על פלוני – ובפרט על בנים – באיזה עניין, שיהיה בו כדורש – המשפיע צריך להיות דוגמא חיה שמתנהג בהעניין בהידור. וק"ל. אזכיר על הציון.

יפוצו מעיינותיך חוצה

ביקור בספריית 'מעיינותיך' / בנימין ליפקין

להבין חסידות

מושגי היסוד של תורת החסידות בלשון בהירה וקולחת, למתחילים ולמתקדמים כאחד

כבר נודע בשער בת רבים כי גילוי תורת החסידות הוא הכנה לביאת המשיח. כי כן אמר לו המשיח לבעל שם טוב בעליית הנשמה המפורסמת שלו להיכלו, בתשובה לשאלתו: אימתי קאתי מר – לכשיפוצו מעיינותיך חוצה.

לחסידות עולם מושגים משלה, שאינו נהיר למי שאינו מעורה בו. מקצתם שאובים מתורת הקבלה, וגם המושגים שכבר מוזכרים בספרות חז"ל ובספרי הראשונים מקבלים בחסידות משמעות ייחודית. גם מושגים ידועים ומוכרים – צדיק, בינוני, נפש, אהבת ה', שמחה, ענווה, ביטחון ועוד – זוכים להארה ייחודית ומעמיקה בתפיסתה של החסידות.

ואולם המבנה האופייני של מאמרי החסידות נוגע ולא נוגע בהסברת המושגים. גם כאשר מאמר חסידות מרחיב בהסברת מושג כלשהו, אין הוא מקיף בהכרח את כל צדדיו. רק אחרי לימוד מאמרי חסידות רבים יכול הלומד להבין אל-נכון את מלוא משמעותם של מושגי החסידות.

הספר הזה בא לעזרתם של מתחילים ומתקדמים כאחד. הרב מנחם ברוד מגיש את מושגי היסוד של החסידות בלשון בהירה וקולחת, המאפשרת לקורא לקבל תמונה על תפיסתה של החסידות בכל מושג ומושג.

בהערות השוליים מובאים לא רק ציוני המקורות של העניינים המתבארים לאורך הספר, אלא גם ציטוטים מספרי החסידות בלשונם המקורי. המטרה היא לאפשר לקורא לטעום ולחוש את השפה והסגנון של כתבי החסידות, ולעודדו ללמוד את הדברים במקורם.

עם הופעתו לפני שנתיים, לקראת יריד החסידות הגדול ב"ט כסלו בבנייני האומה, הפך הספר הנוכחי, בצדק רב, לרב-מכר. מאז ממשיך הספר להיות נפוץ במהדורות רבות ונוספות כש'מבקשים' מכל חוגי הקשת רוכשים אותו ובאמצעותו לומדים ומבינים חסידות.

כבר נודע בשער בת רבים כי גילוי תורת החסידות הוא הכנה לביאת המשיח. כי כן אמר לו המשיח לבעל שם טוב בעליית הנשמה המפורסמת שלו להיכלו, בתשובה לשאלתו: אימתי קאתי מר – לכשיפוצו מעיינותיך חוצה.

בעבר, כשהגאולה עדיין הייתה רחוקה, לא היה הכרח בגילוי החסידות. אבל כשאנו נמצאים ב'עקבתא דמשיחא' וקרובים כל-כך לגאולה, מחובתנו ללמוד את מעיינות החסידות ולטעום באמצעותה מהשפע העילאי שיתגלה לעתיד לבוא; שכן על-ידה אנו מכינים את עצמנו לקראת הגאולה.

ועל כן, בזמן הזה, לימוד פנימיות התורה הוא חובה המוטלת על כל יהודי, ועל-ידה אפשר להגיע ביתר קלות לשלמות בעבודת הבורא, בלימוד התורה ובחיי תורה ומצוות מתוך שמחה וחיות.

תורת חסידות חב"ד מקדמת את גילוי החסידות שלב נוסף. היא מסבירה את הדברים בהרחבה גדולה ובהעמקה מופלאה, ובכך היא מאפשרת לכל אדם לתפוס בשכלו את גדולת הבורא ואת העניינים האלוקיים הנעלים. מתוך הבנה זו יכול האדם להתבונן בדברים ולהגיע לידי הפנמה, שתצית בו את אש ההתלהבות ותוליד בליבו רגשות של אהבת ה' ויראתו.

ספר היסוד של חסידות חב"ד הוא התניא, שנכתב בידי רבנו הזקן. הרעיונות המוצגים בו בתמציתיות הורחבו במרוצת הדורות על-ידי נשיאי חב"ד לדורותיהם, בספרים שכתבו ובעיקר במאמרים שהשמיעו, ושהועלו לאחר מכן על הכתב.

מובן שכמו כל חלק בתורה, גם את תורת החסידות יש ללמוד בהליך סדור ומדורג. יש עניינים קלים יחסית, שכל אדם יכול ללמוד ולהבין, ויש סוגיות עמוקות, שכדי להבין יש צורך בידע רחב

